

Історико-політичні проблеми сучасного світу:
Збірник наукових статей. – Чернівці:
Чернівецький національний університет,
2019. – Т. 39. – С. 110-115
DOI: 10.31861/mhpi2019.39.110-115

Modern Historical and Political Issues:
Journal in Historical & Political Sciences. – Chernivtsi:
Chernivtsi National University,
2019. – Volume. 39. – pp. 110-115
DOI: 10.31861/mhpi2019.39.110-115

УДК: [323:351.77-054.73](460)

© Анастасія Ватаманюк¹

Нормативно-правове регулювання у наданні соціальних послуг біженцям в Іспанії

У статті розглядаються умови, що надаються країнами Євросоюзу для мігрантів. Обговорюються такі питання, як надання тимчасового житла для біженців, грошову допомогу, можливість працевлаштування та отримання медичних послуг. Особливо пильно розглядаються послуги, які надає Іспанський уряд для біженців і для мігрантів без статусу біженців.

Ключові слова: біженці, Іспанія, мігранти, країни Європейського Союзу, соціальні послуги, гуманітарний статус.

Normative-legal regulation of the provision of social services to refugees in Spain

The main idea of the article is survey the conditions provided by Spain the EU countries for migrants, especially Spain. It reports that government of EU countries gives different social aids for people seeking a sylum. First, author describes different social sources from EU countries such as Germany, Sweden, Italy, Greek, France and Great Britany. The article highlights issues such as the provision of temporary housing for refugees, cash benefits, employment opportunities and medical services. Then, particularly closely, author considers that migrants might have many benefits provided by the Spanish Government for refugees and for migrants with outrefugee status to compare with other countries. It speaks in detail about conditions for obtaining refugee status, penalties in case of violation of the law by illegal migrants and the conditions of their detention, medical and legal services, language courses, accommodations, and soon. In addition, the articles notes about help for minor children. To sum up, author stressed that migrants should be research for conditions of giving aids, rules and mentality of country for currently time.

Key words: refugees, Spain, migrants, EU countries, social services, humanitarian status.

Постановка наукової проблеми. У зв'язку зі складними політичними, релігійними, економічними ситуаціями у світі, активним в останні роки стало переміщення біженців в країни Європейського Союзу. Міграційне законодавство Європейського союзу зобов'язує країни-члени ЄС не тільки забезпечити справедливу процедуру надання притулку, а й дотримуватися мінімальних стандартів розміщення і утримання мігрантів.

Біженці – люди, змушені залишити своє місце проживання (піти, поїхати, втекти) в результаті різних загрозливих обставин і прибути на територію іншої держави. Біженці опиняються на небезпечному шляху, здійснюють ризиковані перетини кордонів, морів та океанів, які часто закінчуються смертю, лише для того, щоб натрапити на бюрократію з боку урядів та спротив з боку політиків та населення. Особливо, таке ставлення спостерігається на сучасній міжнародній політичній арені, коли збільшення кількості заяв на статус біженця стало темою для політичних ігор. Зважаючи на такий хід подій, автор розглядає дану проблему, в контексті зменшення політичної напруги, як можливість краще налагодити зв'язок між політикою та інтегруванням біженців до економік держав, для зменшення витрат на вирішення проблеми.

Актуальність теми. У зв'язку з цим, в кінці ХХ та на поч. ХХІ століття, країни Європейського союзу зіткнулись з найбільшою проблемою – кризою біженців. На сучасному етапі дана ситуація стала активним обговорення для країн-реципієнтів на національному рівні, і в першу чергу, щоб попередити втрати від даного процесу та максимально збільшити суспільну вигоду.

¹ Аспірантка кафедри міжнародних відносин, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Україна. E-mail: Puishor2@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0001-6820-4315>.

Метою автора є дослідити один із процесів надання притулку. Одним із основних чинників вибору біженців тієї чи іншої країни стає умовний період, який виділяється на розгляд справи в країні та які соціальні послуги забезпечує держава під час, та після надання статусу біженця чи його відмови. Так як, час очікування на рішення від урядових установ впливає на соціальну адаптацію та економічну інтеграцію².

Для досягнення поставленої мети використовувався порівняльний аналіз та передбачено такі **завдання**, як проаналізувати процедуру розгляду запити на отримання статусу біженця в Іспанії та, для порівняння, в деяких країнах Європейського союзу. Виділити основні послуги, що надаються шукачам притулку під час та після розгляду справи іспанськими установами.

Виклад основного матеріалу. Пункт про забезпечення «гідного рівня життя» іноземців в Європі інтерпретують по-різному. Якщо зіставити цифри, то можна з'ясувати, в яку суму здобувачі притулку обходяться платникам податків в різних країнах ЄС. Варто зазначити, що мова йде лише про субсидії для людей, які подали клопотання на отримання політичного притулку та ще не отримали відповіді. Особи з офіційним статусом біженця не входять до цієї категорії. До того ж слід врахувати, що розмір допомоги та набір послуг, що надаються мігрантам, залежать ще й від вартості життя в країні, що приймає.

Розглянемо допомогу, що надають в різних країнах і порівняємо їх з умовами, які забезпечує для біженців Іспанія.

У Німеччині видають 135 євро на кишенькові витрати в центрах прийому біженців³. Згідно з німецьким законодавством, кожен претендент притулку повинен бути забезпечений найнеобхіднішим – продуктами харчування, одягом, ліками та предметами домашнього вжитку. Перші кілька місяців мігранти знаходяться в центрах прийому біженців і отримують по 135 євро на місяць на кишенькові витрати. У свою чергу шукачам притулку, які вже покинули центри, нараховують 354 євро на місяць. Крім того, держава оплачує мігрантам житло і покриває інші витрати.

Для безробітних здобувачів притулку в Італії виділяють по 75 євро на місяць⁴. До прийняття рішення про надання статусу біженця влада Італії зобов'язана забезпечити його житлом, а також одягом і продуктами харчування. Через два місяці після подачі заяви про отримання притулку біженцям їм надають право на роботу. Безробітні біженці отримують по 75 євро в місяць, тобто по 2,50 євро в день – за умови, що вони проживають в спеціальних відведених центрах.

В Швеції, наприклад, існують різні умови оплати житла. Якщо, міграційні центри, визначають, що здобувач притулку може самостійно оплачувати житло, тоді держава не зобов'язана ним забезпечувати. В цьому випадку біженцям видають по 225 євро в місяць на їжу, засоби гігієни, одяг, ліки та, навіть, дозвілля⁵. Тих, хто не в змозі оплатити житло, безкоштовно розміщують в гуртожиток для біженців. Там їх забезпечують всім необхідним і щомісяця виділяють по 70 євро на кишенькові витрати. За кожну дитину доплачують додатково по 55 євро. Іноземець, який отримав статус біженця, має право на роботу і повинен забезпечувати себе сам. Для порівняння: дорослий швед, який живе на соціальну допомогу, отримує 394 євро.

У Франції сім'я мігрантів з 4 чоловік може отримувати до 510 євро. З 2015 року претенденти притулку у Франції отримують по 204 євро на місяць, а за кожного додаткового члена сім'ї – ще по 102 євро⁶. Таким чином, наприклад, сім'я з чотирьох чоловік може розраховувати на 510 євро в місяць. Право на допомогу мають тільки іноземці, які проживають в гуртожитках для біженців.

Найжорсткіші умови надаються в Великобританії. Здобувачі притулку у Великобританії не можуть вибирати місце проживання. Їх забезпечують житлом, а також надають по 170 євро на місяць на харчування, одяг і предмети домашнього вжитку⁷. Матері з дітьми у віці до трьох років і вагітні жінки отримують додаткову допомогу в розмірі 13 євро на місяць. Шукачам приту-

² За даними німецької поліції, лише за 2016 рік відбулось 45 підпалів притулків для біженців.

³ INFORME 2018: Las personas refugiadas en España y Europa (2018). Режим доступу: <https://www.cear.es/wp-content/uploads/2018/06/Informe-CEAR-2018.pdf> (дата перегляду 10 квітня 2019).

⁴ Ibid.

⁵ Ibid.

⁶ Ibid.

⁷ Ibid.

лку заборонено працювати у Великобританії. У той же час їм забезпечений безкоштовний доступ до державної системи освіти і охорони здоров'я.

У Греції видаються 90 євро мігрантам на кишенькові витрати. Відповідальність за розміщення та утримання мігрантів в Греції між собою ділять Національний центр соціальної солідарності (ЕККА) і Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR). Здобувачі притулку, які проживають в гуртожитку, отримують по 90 євро в місяць на кишенькові витрати: часто ця сума виплачується у вигляді ваучерів⁸.

Однією з найбільш лояльним законодавством серед європейських держав є Іспанія. Щорічно сюди приїжджають тисячі біженців, і з них багато хто виявляють бажання залишитися в країні на постійне місце проживання, не дивлячись на те, що закони Іспанії досить специфічні⁹.

Щорічно в Іспанію прибувають нові іммігранти та біженці, і станом на сьогодні, їх кількість збільшується. Іспанія опинилась однією з найбільш привабливіших країн-реципієнтів серед біженців. Це пояснюється імміграційною політикою країни. Змінений закон з одного боку посилює санкції за порушення режиму, а з іншого продовжує заохочувати нелегалів.

Нововведення, актуальні для легальних і нелегальних іммігрантів, є наступними:

- термін утримання нелегалів під вартою збільшився до 60 днів;
- особи, які досягли шістнадцятирічного віку, мають право на працевлаштування в Іспанії;
- розмір штрафу за порушення імміграційного законодавства досягає тепер 100,0 тис. євро;
- розмір штрафу за укладення фіктивного шлюбу сягає 100,0 тис. євро¹⁰;
- термін заборони на в'їзд в країну – 5 років;
- нелегальні іммігранти, які не досягли вісімнадцятирічного віку, мають право на отримання безкоштовної освіти;
- нелегальні іммігранти мають право на отримання безкоштовної юридичної допомоги;
- право на возз'єднання сім'ї поширюється тільки на подружжя з дітьми, які не досягли вісімнадцятирічного віку.

Легалізуватися іммігранти тепер можуть тільки на основі тимчасової візи. Видається цей документ для того, щоб людина змогла працевлаштуватися якомога швидше.

Влада іспанської держави вважає, що тільки таким чином можна зупинити зростання безробіття, що стрімко збільшується і здійснювати контроль над притоком нелегалів. Статистика стверджує, що сьогодні на території країни знаходиться близько півмільйона нелегалів, які не мають можливості легалізуватися¹¹.

Крім усього іншого в Іспанії процедура прийому та адаптації біженців ділиться на три етапи, кожен з яких триває шість місяців. На першому етапі прохачі притулку живуть в гуртожитку, де їм надається безкоштовне харчування. Вони отримують по 50 євро в місяць на кишенькові витрати. За кожную дитину їм доплачують ще по 19 євро. Іспанська влада також відшкодовує їм витрати на громадський транспорт, медичне обслуговування, мовні курси та послуги перекладача при пред'явленні відповідних квитанцій.

На другому етапі претенденти притулку живуть вже не в гуртожитку, а в приватних квартирах. За оренду платить держава: крім цього, мігранти отримують допомогу в розмірі від 300 до 500 євро залежно від їх сімейного стану.

На третьому етапі претенденти на притулок отримують дозвіл на роботу і розраховувати на соціальну допомогу можуть лише у виняткових випадках¹².

В Іспанії, як і в ряд інших країн, існує таке поняття як «гуманітарний статус», що означає тимчасовий притулок, він надається особам, які не підпадають повністю під критерії Женевської Конвенції про статус біженців ООН від 1951 р., але які не можуть бути повернуті на Батьківщину з міркувань гуманності. Цей статус переважно надається на запит жителів східної Укра-

⁸ INFORME 2018: Las personas refugiadas en España y Europa (2018). Op. cit.

⁹ Código de Extranjería (2018). Режим доступу: <https://www.boe.es/legislacion/codigos/codigo.php?id=70&modo=1&nota=0&tab=2> (дата перегляду 10 квітня 2019).

¹⁰ INFORME 2018: Las personas refugiadas en España y Europa (2018). Op. cit.

¹¹ Законы Испании (2018). Режим доступу: <https://visasam.ru/emigration/europe-emigration/zakony-ispanii.html> (дата перегляду 10 квітня 2019).

¹² INFORME 2018: Las personas refugiadas en España y Europa (2018). Op. cit.

їни, які масово залишають країну і не можуть офіційно довести, що є біженцями, через військове втручання.

Згідно іспанського законодавства, в разі надання запиту на отримання статусу біженця, можливо, також отримати посвідчення на проживання на гуманітарній підставі. Спершу завжди надається запит на політичний притулок, і лише в разі відхилення запиту на статус біженця, розглядається надання статусу на гуманітарній підставі. Як правило такі умову стосуються переважно біженців та нелегалів громадян СНД. Гуманітарний статус на проживання видається строком на рік і продовжується щорічно автоматично протягом 3 років, потім надається дозвіл на постійне місце проживання.

Іспанія не має права відразу відмовити тим, хто подає запит на притулок на її території, за винятком очевидних для імміграційної влади випадків, коли видно і зрозуміло, хто насправді біженцем не є. В інших же випадках заяви повинні бути розглянуті. Поки заяви розглядаються імміграційною службою, заявники статусу біженця отримують «червоні картки» - це карта претендентів на біженство, яка дозволяє перебувати на території Іспанії протягом 6 місяців. Надалі її можна продовжити, лише у випадку, коли запит на надання статусу біженця ще не розглянуто, або він в процесі розгляду. Але це ще не право на проживання, остаточної відповіді у справі потрібно обов'язково дочекатися¹³.

Тим, хто планує подавати запит на притулок (не відноситься до «гуманітарного статусу») на території Іспанії, необхідно розуміти, що потрібно буде довести наявність факту переслідування на Батьківщині, а також наявність загрози життю і здоров'ю. У разі, якщо статус біженця не буде отриманий, передбачається депортація на батьківщину, а це означає заборону на в'їзд на територію Європейського Союзу протягом кількох років.

При відсутності житла в Іспанії, а також коштів для його оренди, біженці або ті хто очікує на рішення запиту, звертаються в центр тимчасового утримання іммігрантів або до благодійної організації Червоного Хреста, які надають їм житло. Як правило, всіх біженців, які вже отримали статус біженця, розселяють по гуртожитках або, зрідка, по готелям. Плюс отримання статусу біженства в Іспанії в тому, що можна орендувати окреме житло, отримуючи при цьому надбавку до місячної виплати.

Незважаючи на те, що біженці забезпечені всім, в тому числі, і продовольством, ті з них, хто живе в спеціалізованих центрах, отримують ще й гроші на дрібні витрати. Під час проживання на території Іспанії існує можливість скористатися безкоштовним медичним обслуговуванням. Необхідно звернутися до соціальної служби для отримання карти державного медичного страхування.

15 травня 2018 року соціалістичний уряд Іспанії обіцяв відновити безкоштовне медичне обслуговування для нелегальних мігрантів, право на яке було скасовано колишньою адміністрацією в 2012 році в рамках програми скорочення витрат¹⁴. Цей крок є чудовою ініціативою для мігрантів з боку уряду Педро Санчеса. За словами Санчеса, уряд розробить законопроект, який з високою часткою ймовірності повинен бути схвалений парламентом¹⁵.

На відміну від багатьох інших країн Європи, в Іспанії біженцям дозволяється шукати роботу відразу ж, незалежно від того, затверджено вже їх статус чи ні. Біженці з незатвердженим статусом мають навіть більший пріоритет у роботодавців, в порівнянні з нелегальними іммігрантами, оскільки у них є житло і страховка.

Для дорослих надаються безкоштовні курси вивчення мови. Що стосується дітей, вони можуть відвідувати школи нарівні з дітьми іспанських громадян. Шкільна освіта в Іспанії є обов'язковою, та проводиться для дітей з 3 до 16 років. Враховуючи можливість того, що діти можуть не знати іспанської, перед тим, як приступити до шкільних занять, вони зможуть відвіду-

¹³ Процесс получения статуса беженца в Испании (2015) Режим доступа: <https://www.abogadoruso.com/process-polucheniya-statusa-bezhensa-v-ispanii/>(дата перегляду 10 квітня 2019).

¹⁴ Иммиграция в Испанию: нелегалам отказано в медицинской помощи. (2017). Режим доступа: https://www.abcspain.ru/articles/immigratsiya_v_ishpaniyu_nelegalam_otkazano_v_meditsinskoj_pomoshchi/(дата перегляду 10 квітня 2019).

¹⁵ Испания возобновит бесплатное медицинское обслуживание для нелегальных(2018). Режим доступа: <https://immigrant.today/article/13497-ispaniya-vozobnovit-besplatnoe-meditsinskoje-obsluzhivanie-dlja-nelegalnykh-immigrantov.htm>(дата перегляду 10 квітня 2019).

вати курси іспанської мови. Повнолітні діти можуть без обмежень вступати в коледжі і вищі навчальні заклади.

Існує так само спеціалізований центр для дітей, які залишилися без супроводу дорослих, деяких розміщують в дитячих будинках.

На відміну від ряду інших європейських країн, біженці можуть самі вибирати місце проживання в країні, тому, багато хто воліє жити на узбережжі.

Біженці в Іспанії мають ще одну перевагу перед звичайними іммігрантами: вони можуть отримати громадянство вже через 5 років проживання, тоді як зазвичай потрібно прожити в країні не менше 10 років. Якщо ж біженець розчарується в країні, йому буде надано безкоштовний переліт щоб її покинути¹⁶.

Згідно законодавства, біженці в процедурі надання запиту на притулок, мають право на допомогу адвоката. Якщо біженець не може оплачувати сам, то адвокат буде призначений безкоштовно місцевою асоціацією юристів. По прибуттю юридична допомога також доступна, навіть, в міжнародних аеропортах Іспанії.

Близько 60% запитів притулку відбуваються в Мадриді, відповідно там і зосереджено основні інстанції сприяння біженцям. Після подачі первинного прохання мігранту надають адреси безкоштовних адвокатів. Перекладач надається на всіх стадіях процедури і безкоштовно. Не супроводжувані малолітні біженці отримують дозвіл на постійне місце проживання і опікуєство, та до повноліття проживають в Мадридському Дитячому Будинку¹⁷.

Висновки. На підставі розглянутих вище послуг, що надаються шукачам притулків серед країн Європейського союзу, найбільш сприятливою виступає Королівство Іспанії. Не дивлячись на певну жорсткість законів, наявність штрафів та обмежень, слід зазначити, що умови отримання статусу біженця і самі соціальні послуги більш «м'які» в порівнянні з іншими країнами. Мовні курси, медичне забезпечення, послуги юриста і т.д. є безкоштовними і доступними. Особливо важливим є той факт, що мігранти мають можливість працевлаштуватися і мати стабільну заробітну плату. Не менш важливим є той факт, що Іспанія є країною з теплим кліматом, отже, кліматичні умови також дуже привабливі.

На даному етапі розвитку Європейської економіки і політики варто вносити зміни. Як було, наприклад, в Іспанії, коли скасували надання безкоштовних медичних послуг для біженців. Тому, нелегальні мігранти обираючи країну для подальшого проживання в якості здобувача притулку, в першу чергу, розглядають не тільки розмір грошової допомоги, а й інші умови надання послуг, такі як медичне забезпечення, право на роботу та освіту.

Список джерел

1. Código de Extranjería (2018). Режим доступу: <https://www.boe.es/legislacion/codigos/codigo.php?id=70&modo=1&nota=0&tab=2> (дата перегляду 10 квітня 2019).
2. INFORME 2018: Las personas refugiadas en España y Europa (2018). Режим доступу: <https://www.cear.es/wp-content/uploads/2018/06/Informe-CEAR-2018.pdf> (дата перегляду 10 квітня 2019).
3. Законы Испании (2018). Режим доступу: <https://visasam.ru/emigration/europe-emigration/zakony-ispanii.html> (дата перегляду 10 квітня 2019).
4. Иммиграция в Испанию: нелегалам отказано в медицинской помощи. (2017). Режим доступу: https://www.abcpain.ru/articles/immigratsiya_v_ishpaniyu_nelegalam_otkazano_v_meditsinskoj_pomoshchi/ (дата перегляду 10 квітня 2019).
5. Испания возобновит бесплатное медицинское обслуживание для нелегальных (2018). Режим доступу: іммігрантов <https://immigrant.today/article/13497-ispaniya-vozobnovit-besplatnoe-meditsinsкое-obsluzhivanie-dlja-nelegalnykh-immigrantov.htm>(дата перегляду 10 квітня 2019).
6. Лавер О. (2014). Біженці, вимушені переселенці та нелегальні мігранти ХХ – початку ХХІ століть, як глобальна проблема. Ужгород. С. 92-100.

¹⁶ Законы Испании (2018). Режим доступу: <https://visasam.ru/emigration/europe-emigration/zakony-ispanii.html> (дата перегляду 10 квітня 2019)

¹⁷ Швидке надання біженцям притулку прискорює їхню інтеграцію (2016). Режим доступу: <https://politkrutyka.org/2016/08/25/shvidke-nadannya-bizhentsyam-pritulku-bizhentsyam-priskoryuyue-yihnyu-integratsiyu/> (дата перегляду 10 квітня 2019)

7. Лавер О. (2017). Глобальні проблеми людства початку ХХІ ст. (на прикладі біженців, вимушених переселенців та нелегальних мігрантів). Ужгород, Науковий вісник Ужгородського університету, С. 89-99.

8. Пак Н. (2016). Неконтрольована міграція як загроза безпеці країн Європейського Союзу, Київ. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, С. 30-32.

9. Процесс получения статуса беженца в Испании (2015). Режим доступа: <https://www.abogadoruso.com/process-polucheniya-statusa-bezhenca-v-ispanii/> (дата перегляду 10 квітня 2019).

10. Швидке надання біженцям притулку прискорює їхню інтеграцію (2016). Режим доступу: <https://politkrytyka.org/2016/08/25/shvidke-nadannya-pritulku-bizhentsyam-priskoryuye-yihnyu-integratsiyu/> (дата перегляду 10 квітня 2019).

11. Юдина Т. (2007). Миграция. Словарь основных терминов, Москва, Академический проект, С. 13

12. Юськів Б. (2009) Глобалізація і трудова міграція в Європі, Рівне.

13. Юськів Б. (2016) Криза міграційної системи Європейського Союзу: достатні умови, Луцьк, Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Л. Українки, Серія: Міжнародні відносини, № 2, С. 48-54

References

1. Código de Extranjería (2018). Rezhym dostupu: <https://www.boe.es/legislacion/codigos/codigo.php?id=70&modo=1&nota=0&tab=2> (data perehlyadu 10 kvitnya 2019).

2. INFORME 2018: Las personas refugiadas en España y Europa (2018). Rezhym dostupu: <https://www.cear.es/wp-content/uploads/2018/06/Informe-CEAR-2018.pdf> (data perehlyadu 10 kvitnya 2019).

3. Zakony Yspanyy (2018). Rezhym dostupu: <https://visasam.ru/emigration/europe-emigration/zakony-ispanii.html> (data perehlyadu 10 kvitnya 2019).

4. Ymmyhratsyya v Yspanyyu: nelehalam otkazano v medytsynskoy pomoshchy. (2017). Rezhym dostupu: https://www.abcpain.ru/articles/immigratsiya_v_ishpaniyu_nelegalam_otkazano_v_medytsynskoy_pomoshchi/ (data perehlyadu 10 kvitnya 2019).

5. Yspanyya vozobnovyt besplatnoe medytsynskoe obsluzhyvanye dlya nelehal'nykh ymmyhrantov (2018). Rezhym dostupu: <https://immigrant.today/article/13497-ishpaniya-vozobnovit-besplatnoe-medicinskoe-obslyuzhivanie-dlja-nelegalnykh-immigrantov.htm> (data perehlyadu 10 kvitnya 2019).

6. Laver O. (2014). Bizhentsi, vymusheni pereselentsi ta nelehal'ni mihranty XX – pochatku XXI stolit', yak hlobal'na problema. Uzhhorod. S. 92-100.

7. Laver O. (2017). Hlobal'ni problemy lyudstva pochatku XXI st. (naprykladi bizhentsiv, vymushenykh pereselentsiv ta nelehal'nykh mihrantiv). Uzhhorod, Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu, S. 89-99.

8. Pak N. (2016). Nekontrol'ovana mihratsiya yak zahroza bezpetsi krayin Yevropeys'koho Soyuzu, Kyviv. Visnyk Kyyivs'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka, S. 30-32.

9. Protses spoluchenyaya statusa bezhentsa v Yspanyy (2015) Rezhym dostupu: <https://www.abogadoruso.com/process-polucheniya-statusa-bezhenca-v-ispanii/> (data perehlyadu 10 kvitnya 2019).

10. Shvydke nadannya bizhentsyam prytulku pryskoryuye yikhnyu intehtratsiyu (2016). Rezhym dostupu: <https://politkrytyka.org/2016/08/25/shvidke-nadannya-pritulku-bizhentsyam-priskoryuye-yihnyu-integratsiyu/> (data perehlyadu 10 kvitnya 2019).

11. Yudyna T. (2007). Myhratsyya. Slovar' osnovnykh termynov, Moskva, Akademycheskyy proekt, S. 13.

12. Yus'kiv B. (2009) Hlobalizatsiya i trudova mihratsiya v Yevropi, Rivne.

13. Yus'kiv B. (2016) Kryza mihratsiynoyi systemy Yevropeys'koho Soyuzu: dostatni umovy. Luts'k, Naukovyi visnyk Skhidnoevropeiskoho natsionalnoho universytetu im. L. Ukrainky, Serii: Mizhnarodni vidnosyny, № 2, S. 48-54.